

“HET WERK IS NOOIT AF”

Sinds 1 november 2021 is **SOPHIE LAUWERS** de nieuwe directeur-generaal van **BOZAR**. Het Paleis voor Schone Kunsten, zegt ze, met nadruk op ‘kunsten’. Het is kort dag op alle gebied: Lauwers komt net uit een week quarantaine, ze zal binnenkort haar visie aan haar team uit de doeken doen en Trends Style staat al aan de deur. Een gesprek over participatie en dynamiek, over poëzie en kunst.

| TEKST STEVEN GRAAUWMANS |

Haar mandaat als directeur-generaal loopt over zes jaar. Waar Sophie Lauwers in die tijdspanne met Bozar naartoe wil, is duidelijk *work in progress*. Verschillende keren tijdens het interview wikt en weegt ze haar woorden, nuanceert, zegt bescheiden “denk ik” achter haar zinnen. Als leidraad ligt een geprinte kladversie van haar ideeën op tafel – met verwijzingen naar tal van kunstwerken om haar punt te maken. Dat laatste is niet verwonderlijk. Tot vorig jaar was Lauwers Directeur Tentoonstellingen. Ze is niet rouwig om dat eindpunt, maar vertelt toch met enig spijt dat de dag voor het interview het doek over de Hockney-expo viel (met meer dan 165.000 bezoekers, een uitzonderlijk cijfer in tijden van corona) en ze kondigt graag de nieuwe Europalia-tentoonstelling met Rinus Van de Velde aan. Op de eerste pagina van haar visie staat een afbeelding van een werk van Jeremy Deller, *More Poetry is Needed*. “Dit is het helemaal, dit is wat ik

wil zeggen. Op de meest eenvoudige manier. Meer poëzie in het leven van iedereen. Deller is een sociaal geëngageerde kunstenaar, zijn werk laat een heel diepe indruk op mij na.”

VERBINDING DOOR DIALOOG

“Meestal zeggen ze: ‘Sire, geef mij honderd dagen.’ Ik denk dat ik met moeite aan de helft kom.” Een status van die eerste dagen opmaken, is niet evident, aan het eind van het gesprek zegt Sophie Lauwers dat het werk eigenlijk nooit af is. “Maar nu wil ik de druk even weglaten. Ik heb deze basisnota en van daaruit wil ik vertrekken. Ik wil iedereen meenemen en een draagvlak creëren. Het idee erachter is dat we altijd kunnen bijsturen na en door gesprekken met de verschillende teams. Het is boeiend om te horen wat hen hier inspireert en hoe zij over bepaalde zaken denken. Deze visie komt door dialoog tot stand. Het moet een gezamenlijk verhaal worden, we zullen samen een reis maken tussen al wat we kennen en al wat we niet kennen. Er moet een zekere flexibiliteit en dynamiek inzitten.” Lauwers werkt al sinds 2002 in Bozar. “Dit huis heeft mij gevormd, het heeft mij geschapen. Ik heb hier veel geleerd en gezien. Daarom wil ik misschien ook ‘terug’ naar het Paleis voor Schone Kunsten, waarmee ik bedoel dat ●

“HET MOET EEN GEZAMENLIJK VERHAAL WORDEN. WE ZULLEN SAMEN EEN REIS MAKEN TUSSEN WAT WE KENNEN EN NIET KENNEN.”

1 & 2. Paleis voor Schone Kunsten
3. Over de David Hockney-tentoonstelling: “Ik blufte en nam risico’s.”
4. Sophie Lauwers: “Wat er is ga ik niet weggooien, ik zou niet weten waarom.”

“‘MORE POETRY IS NEEDED’: ALS JE DE WERELD NIET ANDERS WILT VERBEEDEN DAN HOE HIJ VANDAAG IS, DAN HEB JE GEEN KUNST NODIG.”

1. Jeremy Deller
More Poetry is Needed,
Swansea, 2014
from Odds
and Sods
(for Parkett
no. 95)
2014.
2. Lawrence
Weiner,
*Bits & Pieces
Put Together
to Present a
Semblance of a
Whole*, 1991.
3. Vivian Maier,
New York 1953

het paleis in de eerste instantie een huis voor de kunsten is. Daarom ook die *More Poetry is Needed*: als je de wereld niet anders wilt verbeelden dan hoe hij vandaag is, dan heb je geen kunst nodig.” Ook het tweede kunstwerk waaraan ze refereert is een met tekst – van de onlangs overleden Laurence Weiner. Ze toont een oud krantenartikel met een foto van het werk. *Bits & Pieces, put together to present a semblance of a whole*. “Dit heeft jaren boven mijn bureau gehangen. Al die bits en pieces zijn een beetje zoals dit paleis. Mijn idee is om die verschillende stukken op een coherente manier te verbinden.” Ze denkt na en nuanceert. “Maar dat hoeft niet altijd natuurlijk. Ook ad-hocprojecten kunnen boeiend en nodig zijn.”

KIEZEN IS WINNEN

Tabula rasa is ver van wat Sophie Lauwers beoogt. Ze heeft het over haar voorganger Paul Dujardin. “Paul was de motor. Van in het begin legde hij de fundamenteën. De manier waarop hij Bozar op de kaart heeft gezet, is schitterend. Daarnaast heeft het paleis zo’n rijke geschiedenis en een heel sterk DNA. Dan is het moeilijk om jezelf weer uit te vinden. Ik ga dat niet weggooien, ik zou niet weten waarom. Tegelijkertijd mag zo’n mooie erfenis geen blok aan je been worden, je moet ook durven los te laten en risico’s nemen. Kiezen is verliezen, zeggen ze, maar in dit geval denk ik dat kiezen winnen is. Het gaat over accenten leggen.” Het belang van de verbeelding passeert meerdere keren in haar discours. *Imagine* van Yoko Ono en John Lennon. “En ik bedoel de verbeelding, niet het dromen. Verbeelden, dat kan je echt doen, dat kan je realiseren. Op dromen heb je niet altijd vat. Als ik tentoonstellingen maakte, visualiseerde ik ze helemaal voor me – ik nam risico’s en blufte. Ook voor die laatste van Hockney trouwens, maar ze is er toch gekomen.” “Ik zou graag meer kunstenaars met het gebouw an sich aan de slag willen laten gaan – vertrekkend vanuit de kunst.” Ze toont een foto van een niet uitgevoerd werk van Panamarenko: Bozar onder een laag van piepschuim, net sneeuw. “De bescheidenheid van dat gebouw vind ik zo mooi.

Van buiten zie je niet meteen de grootsheid ervan. Die bescheidenheid zouden we moeten kunnen binnenstebuiten keren, zoals je een handschoen binnenstebuiten draait – richting Brussel. En op een genereuze manier een connectie zoeken met het stadsweefsel.”

EEN WERELD ZONDER KUNST

Die bits en pieces van Bozar – dat multidisciplinaire en die band met andere sectoren –, die ziet Sophie Lauwers ook in Brussel. “Het is dubbel. Brussel blijft versnipperd en ik denk dat we voor Brussel veel ambitieuzer mogen zijn. Maar je wil dat rommelige niet verliezen.” Ze wil het niet zo gezegd hebben, zegt ze.

“Maar het is wel net de charme van Brussel. Mensen die hier voor de eerste keer komen, vinden dat onduidelijke karakter van de stad iets moois. Die laboratoriumfunctie. Parijs of Amsterdam zijn steden met een duidelijke identiteit. Wij hebben dat eigenlijk niet – is dat een voordeel of een nadeel? Ik weet het niet. Het is misschien ook typisch Belgisch.” “We willen publieksgericht zijn en gemeenschappen aanspreken. We leven in een heel rare wereld, de polarisatie boezemt me angst in. Als er wat meer kunst in de wereld zou zijn, zou de wereld zachter zijn. Dat leert de geschiedenis ons. Het maatschappelijke ging altijd hand in hand met kunst en cultuur.

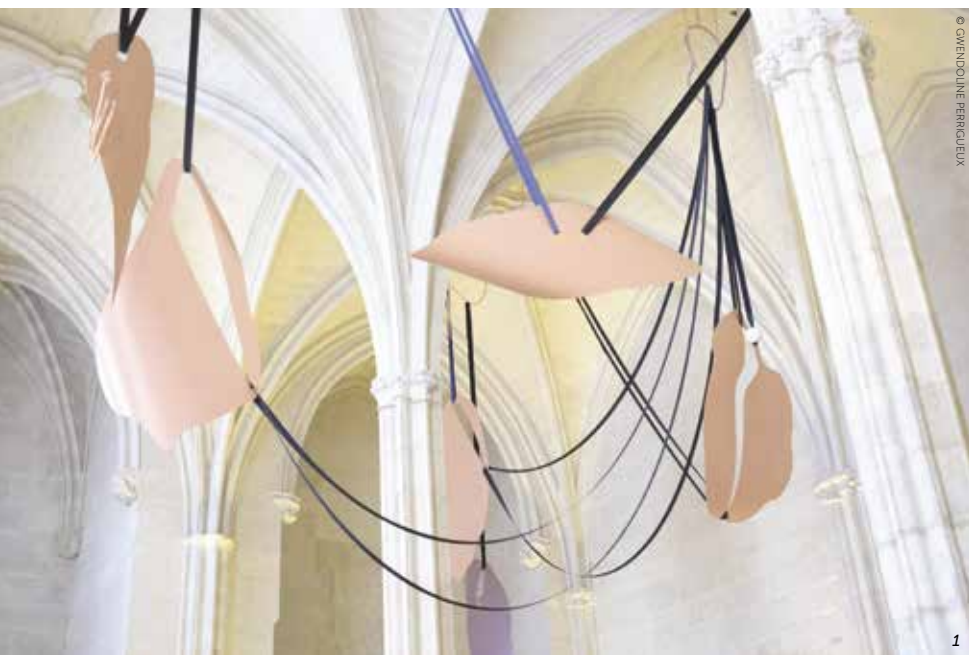
Daarom denk ik dat we kunstenaars nodig hebben, tenzij je de wereld wil behouden zoals hij vandaag is. Beeld je in dat er geen literatuur meer zou zijn, geen muziek, geen schilderijen, geen art deco, geen architectuur. Wat zou de wereld dan nog voorstellen?” Lauwers wil verder inzetten op inclusiviteit en diversiteit. “Als we een weer- spiegeling van de maatschappij willen zijn, dan moet er nog veel gebeuren. Ook op het gebied van duurzaamheid. Daar moeten we verder over nadenken. Concerten en expo’s organiseren kost enorm veel energie – vliegtuigen, vrachtwagens, luchtvochtigheid in de zalen, temperatuur, noem maar op. In die context geloof ik in een digitalisering die vertrekt vanuit het creatieve, vanuit het kunstgegeven, inhoudelijk en artistiek. Zonder dat het digitale een gimmick wordt. Daarom werken we aan een eigen digitaal platform waar we ons eigen werk kunnen laten zien. Tegelijk geloof ik wel nog sterk in het authentieke: liveconcerten, kunstwerken zien. Dat fysieke moet natuurlijk blijven.”

“HET ROMMELIGE VAN BRUSSEL MOGEN WE NIET VERLIEZEN. MENSEN VINDEN DAT ONDUIDELIJKE KARAKTER VAN DE STAD IETS MOOIS.”

HONDERD JAAR STATUTEN

In 2022 bestaat het Paleis voor Schone Kunsten 100 jaar. Er stond nog geen gebouw in 1922, er waren alleen *Les Statues du Palais des Beaux Arts*, de uitgeschreven statuten van een project. “De bevruchting, het concept is op dat moment gebeurd. Vanuit die statuten ontstond het *Project Paleis* voor het eeuwfeest: we vroegen een rist heden- ●

4. Still uit video-
installatie door
Dirk Braeckman
& Voetvolk.
5. Still uit *La
Ruta Natural* van
Rinus Van de
Velde

© GWENDOLINE PERRIGUEUX

© ADELINE CARE

“HET IS DE LIEFDE VOOR EEN SOORT
VERWONDERING. JE ZIET IETS EN JE SNAPT HET
NIET, MAAR NET DAAROM BLIJFT HET HANGEN.”

Emergences.fr:
De nieuwe
lichting
kunstenars van
Franse bodem.
1. Gwendoline
Perrigieux,
Cosmicoflove,
2019
2. Adeline Care,
Aithô, je brûle

● daagse kunstenaars om vanuit die eerste statuten kunstwerken te maken.” Voor die 100^e verjaardag wil Sophie Lauwers het gebouw van architect Victor Horta meer openstellen. “Veel mensen komen naar een concert of een tentoonstelling, maar kennen de rest van het gebouw niet. Hoe die bescheiden gevels zich naar binnen helemaal uitvouwen en ontplooiën, dát wil ik laten zien.”

“Boris Charmatz, de Franse danser en choreograaf die in Brussel woont, zal op verschillende plekken in het gebouw een performance doen: ‘20 dansers voor de 20^e eeuw + 1’. “De bezoekers krijgen een plan mee en kunnen het gebouw in al zijn grilligheid en grootse totaliteit ontdekken. Nu ik het zo luidop zeg, zie ik weer dat verbindende idee: het opentrekken van dit huis, het binnenstebuiten draaien.”

HET ERFGOED VAN DE TOEKOMST

Sophie Lauwers: “Als ik in de archieven zie wat ze in de jaren 60 en 70 allemaal toonden: dat is ongelooflijk. Dan beseft je dat we bezig zijn met het erfgoed van de toekomst. We moeten ons afvragen: hoeveel risico durven wij vandaag te nemen? Je bouwt je identiteit op door risico's te nemen. Risico's nemen betekent dat je bezig bent met dat erfgoed van de toekomst. Wat is vandaag de relevante cultuur voor morgen? Wat is de noodzakelijke kunst van vandaag?”

Het element van verbinden wil ze doortrekken naar de partners die voor de middelen voor al die verbeelding zorgen. “Dat stuk wordt soms vergeten, maar dat privégedeelte hebben we nodig. En dat zijn ook mensen die deel willen uitmaken van een verhaal.” Net zoals ze samenwerkingen wil uitbouwen met instellingen als de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Kanal, De Munt, La Centrale, De Beursschouwburg... “Complementair, niet als concurrenten in Brussel.”

Ze haalt er een quote van de dichter John Donne uit de 17^e eeuw bij: *No man is an island entire of itself. “Gestolen uit het gedicht Devotions Upon Emergent Occasions, and several steps in my Sickness, Meditation XVII, 1624.”* Ze lacht. “Niemand is origineel, je kunt alleen proberen authentiek te zijn. Maar die gedachte gaat weer over verbinding: we hebben een ver-

antwoordelijkheid als persoon, maar ook als collectief. Je staat er niet alleen voor. Blijf niet in je eigen bubbel zitten. Je hebt altijd de blik van de ander nodig. Als die dynamiek er niet is, waar ben je dan mee bezig?”

HET MYSTERIE MOET BLIJVEN

Met Sophie Lauwers en haar team waait er duidelijk een nieuwe wind door Bozar – al was het maar omdat de voorzitter van de raad van beheer, de Chief Financial Officer en zichzelf drie vrouwen zijn. Sophie Lauwers is zelfs de eerste vrouwelijke Directeur-Generaal van het paleis. “Ik ben tegen quota, of het nu over gender of andere zaken gaat. Maar het moet nu wel gebeuren. Het vraagstuk rond inclusiviteit en diversiteit moet op alle gebieden een antwoord krijgen. Op de eerste plaats staat altijd ‘competentie’, maar je moet er soms naartoe gaan, je moet het gaan halen.”

“Schoonheid is een constante in mijn leven”, besluit ze. “Johan Grimonprez heb ik ontmoet toen ik nog een heel klein meisje was. En ook Alain Platel heb ik ontdekt toen ik nog erg jong was. Ik heb dat niet ervaren als een liefde voor de kunst. Ik was altijd op zoek naar iets anders, niet per se om mij te onderscheiden, ik voelde me aangesproken door hun verbeeldingskracht. De liefde voor schoonheid, hoe gaat dat? Het is de liefde voor een soort verwondering, voor het niet te begrijpen. Je ziet iets en je snapt het niet, maar het blijft hangen, net omdat je het niet begrijpt. Dat wil ik ook met het Paleis voor Schone Kunsten: het publiek meenemen in het verhaal en toch het mysterie intact houden.” ●

www.bozar.be